meie ajani säilinud linnarae protokolliraamatust 1547.—1555. a. kohta, seisid tol ajal 4 ülevaatajat „für die gemeinen elenden Armen" eest hoolitsemisel hoolekande-asjanduse eesotsas; nagu näib, on 1548. a. vaestehoolekande-asjandus uuele alusele seatud.

1582. a. on vaeste-hoolekanne uuesti teostamisel, kuigi küll uue, väga lihtsustatud korralduse alusel. Neljamehe-eestseisuse asemele astuvad peale linnarae uuestikorraldamist kaks raehärrat „vaeste eestseisjatena", ja edaspidi juhatab vaestemaja ainult üks raehärra „vaestekuraatorina" ehk „vaesteisana". Esialgselt on vaestehoolekande- ja tervishoiu-asjandus täielikult ühte sulanud Jaani kiriku kirikliku eluga; see kirik oli tol ajal ainsaks linna evangeeliumiusuliste ühiseks kogudusekirikuks eestlasile ja sakslasile. 1582. ja 1583. aastast säilinud vanemaid arveraamatuid on peetud ühiselt Jaani kiriku ning seegi kohta ühes vaestemajaga. Tähtis samm paremusele järgnes Rootsi valitsuseaja lõpu poole teise vaestemaja, nimelt haigla asutamisega, kus pidid ravitsust leidma nakkushaiguste põdejad. See maja ehitati Riia *resp.* Pepleri tänavale. Tungivalt manitseti kodanikkonda seda asutist toetada annetustega.

Hoolekande tuluallikad vanemal ajal. Õpetlik on ülevaade vaeste-hoolekande tulude kohta, mis koostusid eeskätt mitut laadi armuandeist. Neist seisavad sissetulekud ohvrikoti korjandusist saksa- ja eestikeelseil jumalateenistusil vanimal Rootsi ajal esimesel kohal, kusjuures eesti koguduselt esialgselt tihtigi rohkem sisse tuleb kui saksa omalt. Edasi korjatakse andeid „kellukesega", „vaestekellaga", „vaestekotiga" ja „vaestekarbiga"; linna kodanikud käivad üks kord nädalas majast majja kotiga või korviga ja karbiga, et iga ukse taga kella helistada ja vaestele andeid paluda. XVIII sajandil näib see kohustus rohkem piiratud olevat, nii on 1742. a. muu seas eesti kangrute tsunfti liikmed kohustatud tegema ringkäike vaestekotiga. Vaestemaja ja kiriku juurde kui ka mujale olid alaliselt üles seatud karbid või n. n. „Armen-Blöcke" armuannete sisseheitmiseks. Lõppeks tuleks siin veel ära märkida toetused gildidelt ja tsunftidelt. — Üheks tuluallikaks olid intressid vaestemaja kapitalelt. Suuremad kingitused vaeste heaks järgnesid harilikult pulmade, ristsete ja muude pidulikkude juhtumuste puhul. Need rahad laenati välja majade kui kindlustuste vastu, enamasti 6%-dilise intressiga. Kapitali koosseis oli äärmiselt kõikuv: sõjasegadusis kaotasid laenud panditud majade purustamisega peaaegu täielikult oma väärtuse. Peale seda kui 1558.—1620. a. kestel esinenud segaduste ajal kõik kapital kaotsi oli läinud, omas vaestemaja Rootsi aja lõpul siiski juba jälle tolle aja kohta suurt kapitali, mis ulatus üle 1300 riigitaalri. Loomulikult läks see Põhjasõjas viimase pennini kaduma, kuid juba 1787. a. on vaestekassa päralt jällegi mitte vähem kui 93 obligatsiooni kogusummas 8600 rbl. Kassa valitsemises on olnud mitmelgi korral korratusi, kuigi suuremaist raiskamisist pole säilinud teateid. — Lõpuks sai vaeste-hoolekanne tulusid ka tema päralt olevailt kinnisvaradelt. Peale terve rea linna kruntide oli vaestemaja omanduses muu seas n. n. „vaestemaa", Toomivärava ees praeguse kuradisilla juures asuv 4-tündriline maatükk, mis asub Pepleri maa-ala ja Tähtvere põldude vahel, — nii siis praegune „Kassitoom" kõigi päraldistega. Poola ajal anti ühe katoliku vaestemaja ja haigla kasutada Reola mõisa 3 adramaa suuruse maa-alaga. Bürgermeister Johann Grölich'i poolt Jaani kirikule ja selle vaestele pärandatud Haagi (Jaani) mõisakese tulud läksid vahenditult kirikulaekasse. — Õige vahelduv on vaestemaja hoolealuste koosseis; 1761. a. on koosseis kokku tõm-

Tartu, lk. 590